

Хроніка

У ПОЛТАВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА НАУКОВЦІ ОБГОВОРЮВАЛИ ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИВЧЕННЯ ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

25-26 жовтня 2017 року в ПНПУ імені В.Г. Короленка відбулася VI Всеукраїнська наукова конференція «Держава і Церква в новітній історії України». Цей науковий форум був започаткований кафедрою історії України ще в 2006 році й відтоді раз на два роки збирає у Полтаві дослідників історії релігії та Церкви з усіх кінців України, а в окремі роки конференція розширювалася до міжнародного рівня. До українських вчених долучалися колеги з Румунії, Молдови, Білорусі, Російської Федерації, Польщі, Німеччини. Цього року обговорення проблем релігійного різноманіття України, його філософських, культурологічних, правових аспектів відбувалося з урахуванням загальнодержавних пріоритетів, зокрема відзначення 500-ліття Реформації, яка справила величезний вплив на релігійне життя Європи і світу, започаткувала появу протестантських релігійних течій.

У 2017 році громадськість України та віряни Української Греко-Католицької церкви (УГКЦ), також, відзначали 125-ліття з дня народження видатного українця, патріарха УГКЦ Йосифа Сліпого. Його життя стало справжнім подвигом у боротьбі за збереження віри і права на існування УГКЦ. Вона формально припинила своє існування у березні 1946 року, коли на Львівському церковному соборі, організованому партійними та чекістськими органами, була скасована Берестейська церковна унія 1596 року і греко-католики увійшли до лона православ'я. Патріарха Й. Сліпого заарештували у Львові 11 червня 1945 року і після цього в ув'язненні та на засланні він провів довгих 18 років. Після клопотання світової громадськості, Ватикану в 1962 році радянське керівництво дозволило йому залишити СРСР. Одна з секцій конференції й присвячувалася питанням діяльності УГКЦ та її патріарха.

Цьогоріч до Полтави приїхали науковці з Києва, Одеси, Львова, Харкова, Чернігова, Ніжина, Запоріжжя, Умані, Рівного, Тернополя, а також Олена Барсук з Білорусі. Всього до програми наукової конференції було включено 97 доповідей. Традиційно пленарні та секційні засідання відвідують представники духовенства різних конфесій, вчителі, полтавці, які цікавляться історією державно-конфесійних відносин.

Полтава після Києва і Львова є визнаним центром дослідження проблематики, пов'язаної з історією діяльності релігійних конфесій, державної політики щодо релігії у ХХ – на початку ХХІ століття, механізмів антирелігійної стратегії у радянську добу. Це визнання Полтава отримала завдяки багаторічній праці на ниві наукових досліджень у галузі історії державно-конфесійних відносин на базі академічного релігієзнавства доктора історичних наук, академіка Національної академії педагогічних наук України, ректора ПНПУ імені В.Г. Короленка упродовж 1990-2008 років Володимира Олександровича Пащенко. Ним була започаткована наукова школа – когорта учнів і послідовників, які продовжують розробляти перспективні наукові проблеми, що знаходять відгук у суспільстві та науковому середовищі. Серед них можна назвати докторів історичних наук Юрія Волошина, Аллу Киридон, Людмилу Бабенко, Романа Сітарчука, Сергія Гладкого, кандидатів історичних наук Юрія Вільхового, Олексія Гуру, Тамару Нагорну, Каріну Пивоварську, Віталія Нагорного, Леоніда Швеця, Олександра Лахна та ряд інших науковців з-поза меж Полтави. Учасники наукової школи стали основою для створення Полтавського відділення Української асоціації релігієзнавців (голова – професор Р.А. Сітарчук), офіційним центром якої є кафедра історії України ПНПУ імені В.Г. Короленка (завідувачка – професор Л.Л. Бабенко).

У 2017 році виповнилося б 70 років академіку В.О. Пащенко. Тому в рамках роботи конференції було окремо проведено круглий стіл «Академік В.О. Пащенко та його наукова спадщина» з ушанування його пам'яті. Учасники передовсім відзначали титанічну працездатність вченого, адже його опубліковані праці налічують більше чотирьохсот найменувань, серед них 16 авторських монографій, численні колективні видання та статті, підручники й посібники. У своєму слові ректор ПНПУ імені В.Г. Короленка професор М.І. Степаненко наголосив, що В.О. Пащенко

був новатором у науці, не боявся братися за складні теми та нерозроблені джерела. Так, ним було започатковано новий напрям гончарознавства – він, на відміну від літературознавців, намагався досягнути постать видатного письменника Олесь Гончара у контексті суспільно-політичного виміру радянської дійсності. У 2006 році побачила світ перша книга Володимира Пащенка про Олесь Гончара – «Гончарова правда про духовність і церкву», яка швидко знайшла своїх поціновувачів. Учений відразу ж розпочав роботу над другою книгою з промовистою назвою «Олесь Гончар у тоталітарній системі». Процес наукового пошуку й осмислення обраної теми трагічно обірвався 19 квітня 2010 року, коли добіг кінця його земний шлях.

Родина В.О. Пащенко передала на зберігання до наукової бібліотеки ПНПУ імені В.Г. Короленка особистий архів ученого, в ході впорядкування якого було виявлено рукопис останньої незавершеної монографії. Її текст підготували до друку ректор М.І. Степаненко, завідувач кафедри історії України Л.Л. Бабенко, директор бібліотеки В.В. Орехова. Видання було презентоване поважному зібранню. Бібліотека підготувала анотований покажчик книжкової колекції В.О. Пащенко, яка увійшла до її фондів, а ще раніше – біобібліографічний покажчик його робіт. Доктор історичних наук О.І. Уткін (м. Київ) у виступі зауважив, що праці В.О. Пащенко продовжують залишатися одними з найбільш цитованих у своїй галузі.

Добре слово про свого земляка мовили гості з Решетилівщини, де Володимир Пащенко входить до золотого фонду почесних громадян району. На Решетилівщині продовжується проведення футбольного турніру його імені, створена музейна кімната у школі рідного села. Поділилася спогадами про багаторічне спілкування на малій батьківщині В.О. Пащенко у селі Дружба Шевченківський сільський голова Ніна Михайлівна Підгорна. Коріння його життєвої сили і духовності йде від землі, батьків-трудолюбів, наголосила вона.

Два дні роботи минули для учасників конференції в обговореннях доповідей, плідних дискусіях, обміні думками, зустрічах із магістрантами та студентами-істориками, екскурсійних прогулянках осінньою Полтавою.

Побачив світ збірник наукових статей за матеріалами конференції: *Держава і Церква в новітній історії України: збірник наукових статей за матеріалами VI Всеукраїнської наукової конференції «Держава і Церква в новітній історії України» (25-26 жовтня 2017 року)*. – Полтава: Астроя, 2017. – 369 с. До збірника увійшли 36 статей учасників наукового форуму. Серед авторів – визнані в Україні та за її межами дослідники історії державно-конфесійних відносин, методологічних і філософських засад осмислення ролі релігії у житті людства, сучасного становища окремих конфесій тощо. Це П.Л. Яроцький, О.І. Уткін, Д.В. Веденєєв, А.М. Киридон, О.П. Тригуб, Л.Л. Бабенко, Р.А. Сітарчук, В.В. Шевченко, П.М. Ямчук, П.А. Кравченко, І.М. Петренко, В.В. Титаренко, Р.А. Горбань, В.В. Олянич, Ю.В. Вільховий та інші.

Порушені вченими проблеми охоплюють широкий тематичний спектр. Так, О.І. Уткін присвятив статтю глобальному осмисленню статусу Церкви як підстави соціально-політичної характеристики стану українського суспільства на різних етапах його історичного розвитку. Він убачає у ставленні до релігії право свободи совісті людини як ступінь цивілізаційної зрілості, виокремлює періоди загострення гонінь на окремі конфесії, зокрема православ'я, та визначає як наслідок ціннісні втрати духовних орієнтирів. Відомий дослідник історії протестантизму П.Л. Яроцький пропонує ретроспективу поширення його деномінацій на українських землях у контексті європейської Реформації. Учений показує як ранні форми протестантизму і його сприйняття українською ментальністю, так і сучасний стан, кількісні і якісні характеристики. Тема протестантизму розглядається також у публікаціях В. Титаренко, В. Шевченка, П. Міхневича, Ю. Вільхового, О. Лахна, О. Тищенко, Д. Сень.

Професор А.М. Киридон запропонувала теоретико-методологічний дискурс біографістики у контексті історико-релігійних студій. Дослідниця наводить чимало аргументів на користь актуалізації теоретичних підвалин створення наукових біографій діячів церковно-релігійного життя.

Суттєвим внеском у дослідження обговорюваної проблематики є розширення джерельної бази, введення в обіг нових неопублікованих архівних джерел. Відповіддю на наукові виклики є статті Д.В. Веденєєва і Л.Л. Бабенко, які присвячені релігійній ситуації у повоєнні десятиліття, яка висвітлюється на основі архівних матеріалів Галузевого державного архіву Служби безпеки України. Йдеться передовсім про цілком таємні директивні документи, які розкривають оперативно-агентурні технології спецслужб щодо Православної та Римо-Католицької конфесій.

Загалом на сторінках опублікованих статей, вміщених у збірнику, вдумливий читач знайде чимало нових ідей і концептуальне вирішення наукових гіпотез, постановку нових дослідницьких

завдань і їх наукове вирішення, фактологічне підтвердження висновків та узагальнень. Книга розрахована на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, усіх, кому небайдуже історичне минуле нашої країни.

Л. Л. Бабенко

* * *

«РЕАЛІЇ ТА ТАЄМНИЦІ ШЛЯХІВ НАЩАДКІВ ІМПЕРАТОРА АШОКИ»: ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ З ІНДОЛОГІЇ У ПОЛТАВІ

16 грудня 2017 року в приміщенні Полтавського художнього музею (Галерея мистецтв) відбулася XIX Всеукраїнська науково-практична конференція із міжнародною участю «Реалії та таємниці шляхів нащадків імператора Ашоки». Вона була присвячена актуальним науково-теоретичним, соціокультурним і міжнародним проблемам індології.

Конференція проходила під егідою міжнародного товариства «Україна-Індія» та Всеукраїнської асоціації індологів за підтримки посольства Індії в Україні. Її безпосередніми організаторами виступили Полтавський міський центр українсько-індійської дружби «Шанті», Полтавський художній музей.

Зазначимо, що учасники міського центру «Шанті» традиційно упродовж багатьох років організовують у Полтаві цікаві всеукраїнські та міжнародні наукові форуми. Цього разу на конференцію був запрошений Надзвичайний і Повноважний посол Індії в Україні Манодж Кумар Бхарті з дружиною.

У пленарному засіданні брали участь науковці, викладачі, студенти різних вишів України, учні кількох полтавських шкіл, представники Полтавської ОДА, культурних осередків, громадськості м. Полтави; засобів масової інформації.

Учасників зібрання привітали Манодж Кумар Бхарті (Надзвичайний та Повноважний посол Індії в Україні), О. Сидоренко (Голова Полтавського обласного відділення УФК, заслужений працівник культури України, голова Оргкомітету конференції), О. Лукаш (канд. іст. н., провідний науковий співробітник Інституту всесвітньої історії НАН України, м. Київ, Президент Всеукраїнської асоціації індологів), С. Грицай (президент Полтавського міського центру українсько-індійської дружби «Шанті»), О. Курчакова (директор Полтавського художнього музею «Галерея мистецтв»).

Конференція розпочалася розлогою доповіддю Надзвичайного та Повноважного посла Індії в Україні Маноджа Кумара Бхарті «Індія очима українців: відома і невідома», у якій було зроблено короткий екскурс в історію українсько-індійських відносин. Він проаналізував також історичне минуле індійського народу, визначив світоглядні характеристики його національної ментальності, специфіку культурно-релігійної традиції. Разом із тим Манодж Кумар Бхарті зазначив, що Індія – це сучасна економіка, величезний ринок, невичерпне джерело трудового потенціалу. Посол наголосив на винятковій вазі сучасних українсько-індійських взаємин.

Учасниками зібрання, також, було заслухано доповіді О. Борділовської (д-р політ. н., доцент Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка) «Принципи ненасилля в сучасній Індії»; Ю. Вільхового (канд. іст. н., доцент кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії ПНПУ імені В.Г. Короленка) «Праслов'янські вірування у контексті індоевропейської світоглядної системи»; О. Борзенко (канд. екон. н., провідний науковий співробітник Інституту економіки та прогнозування НАН України, м. Київ) «Индийский опыт создания информационной кампании»; Є. Реутова (старший викладач кафедри східної філології факультету сходознавства Київського національного лінгвістичного університету) «Шоу заклінателів змії і скорпіонів (із гіндімовної поезії Екнатха)»; Н. Беседіної (канд. іст. н., доцент кафедри всесвітньої історії та методики викладання історії ПНПУ імені В.Г. Короленка) «Жінки в національно-визвольному русі Індії: Сароджині Найду»; С. Грицай (президент Полтавського міського центру українсько-індійської дружби «Шанті») «Санскарары – древнеиндийские обряды и обычаи: роль и применение в современной жизни индийской семьи»; Н. Самойленко (канд. іст. н., співробітник Полтавського міського центру українсько-індійської дружби «Шанті») «Полтавщина в українсько-індійських зв'язках»; А. Костенка (викладач історії Полтавської гімназії «Здоров'я» №14) «Бабасахєб Бхімрао Амбедкар – фундатор конституції Індії»; Г. Бафталовської (директор Чутівського краєзнавчого музею) «Індолог з Чутового – наш земляк Павло Григорович Ріттер»; С. Пчелякової (викладач російської мови та літератури) «Жизнь и творчество Рабиндраната Тагора»; В. Чжен (завідувачка кафедри Київської гімназії східних мов №1) «Конфуцианский